

<http://dx.doi.org/10.16926/gea.2025.02.01.12>

dr Łukasz JUREK

Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

<https://orcid.org/0000-0002-7863-2249>

e-mail: l.jurek@ujd.edu.pl

Problem podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu wykonywania pracy na rzecz własnego pracodawcy – uwagi na tle konstrukcji art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych

Streszczenie

Przedmiotowa praca dotyczy wprowadzonej przez ustawodawcę konstrukcji normatywnej uznania za pracownika. Pojęcie to zostało rozszerzone w zakresie prawa ubezpieczeń społecznych poza sferę stosunku pracy. W ocenie projektodawcy uprzednio obowiązujące przepisy umożliwiały omijanie obowiązku opłacania składek nawet od zdecydowanej większości osiąganych przychodów, co nie było korzystne dla pracowników. Przedmiotem niższej pracy jest analiza, czy cel regulacji wskazany przez ustawodawcę udało się osiągnąć przedmiotową nowelą ustawy, w szczególności mając na względzie praktykę stosowania prawa ukształtowaną w orzecznictwie sądów powszechnych i Sądu Najwyższego.

Słowa kluczowe: pracownik, ubezpieczony, zatrudnienie, podporządkowanie, definicja.

Wstęp

Przedmiotowa praca dotyczy wprowadzonej przez ustawodawcę konstrukcji normatywnej uznania za pracownika, zawartej w art. 8 ust. 2a¹ Ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych² (dalej: u.s.u.s.). Pojęcie to zostało rozszerzone w zakresie prawa ubezpieczeń społecznych poza

¹ Przepis art. 8 ust. 2 u.s.u.s. został dodany Ustawą z dnia 23 grudnia 1999 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 1999 r., nr 110, poz. 1256.

² Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, Dz. U. z 2025 r., poz. 350.

sferę stosunku pracy. Jak wskazano w uzasadnieniu do Ustawy z dnia 23 grudnia 1999 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw, na potrzeby określenia zasad podlegania do ubezpieczeń społecznych zmodyfikowano definicję pracownika, która obejmuje również osoby wykonujące pracę na podstawie umowy agencyjnej, zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy kodeksu cywilnego dotyczące zlecenia albo umowy o dzieło, jeżeli umowa została zawarta z własnym pracodawcą lub jeżeli praca w ramach umowy jest wykonywana na rzecz pracodawcy, z którym strona pozostaje w stosunku pracy³. W ocenie projektodawcy uprzednio obowiązujące przepisy umożliwiały w relatywnie łatwy sposób omijanie obowiązku opłacania składek nawet od zdecydowanej większości osiąganych przychodów, co nie było korzystne dla pracowników. Było to związane z faktem, że konsekwencją takich działań był brak prawa do świadczeń z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w należytym wysokości. Przedmiotem niższej pracy jest analiza, czy cel regulacji wskazany przez ustawodawcę, tj. ograniczenie możliwości unikania obowiązku ubezpieczeń społecznych, udało się osiągnąć przedmiotową nowelą ustawy, w szczególności mając na względzie praktykę stosowania prawa ukształtowaną w orzecznictwie sądów powszechnych i Sądu Najwyższego.

Zasada wolności pracy

Konstrukcja normatywna z art. 8 ust. 2a u.s.u.s. z pewnością stanowi ograniczenie zasady wolności pracy. Jak wskazuje się w piśmiennictwie, zasada ta została również wyrażona, aczkolwiek nieprecyzyjnie, w art. 65 ust. 1–3 ustawy zasadniczej, stanowiąc jednocześnie fragment wolności człowieka⁴. Zasadnicza regulacja została wprowadzona w art. 9 Konstytucji oraz art. 10 i 11 Kodeksu pracy⁵ (dalej: k.p.). Sama zasada braku przymusu podejmowania pracy, a także pozostawania w stosunku pracy, jest silnie zakorzeniona w przepisach prawa międzynarodowego⁶. Wiążą one państwo polskie w wyniku ratyfikowania umów międzynarodowych.

Należy także podzielić poglądy, które dostrzegają potrzebę szerokiej analizy pojęcia pracy, również w ujęciu socjologicznym. Praca w tej perspektywie rozumiana jest jako każda forma aktywności zawodowej, polegająca na świadczeniu

³ <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19991101256> [pobrano dn.: 27.12.2024 r.].

⁴ A. Sobczyk, A. Kulig, [w:] M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP*, t. I, *Komentarz do art. 1–86*, Warszawa 2016, Legalis.

⁵ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy, t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1465.

⁶ W szczególności zobacz Konwencję MOP nr 29 z 1930 r. dotyczącą pracy przymusowej lub obowiązkowej oraz nr 105 z 1957 r. o zniesieniu pracy przymusowej.

pracy na rzecz innego podmiotu, przy czym stanowi ona podstawowe źródło utrzymania dla świadczącego pracę i jego najbliższych⁷. W piśmiennictwie wyróżnia się pracę w ujęciu pozytywnym, gdzie zapewnia ona możliwość wyboru rodzaju pracy i pracodawcy, a także miejsca jej świadczenia. W ujęciu negatywnym jest zaś utożsamiana z zakazem nakładania obowiązku pracy⁸. Wymaga jednakże podkreślenia, że zasada wolności pracy nie ma charakteru absolutnego. Dopuszczalne są jej ograniczenia, ale wyłącznie w formie ustawowej, także w przypadku orzeczenia przez sąd środka karnego z art. 41 k.k.⁹. Nie budzi jakichkolwiek kontrowersji w piśmiennictwie pogląd, że z zasadą wolności pracy wiąże się możliwość dodatkowego zatrudnienia, jedyne zaś ograniczenia mogą dotyczyć pracowników sfery publicznej oraz funkcjonariuszy¹⁰. W świetle powyższego należy jednakże zwrócić uwagę na ukształtowany w orzecznictwie pogląd, że z jednym pracodawcą, w sytuacji gdy wykonywana jest praca tego samego rodzaju, może być zawarta tylko jedna umowa o pracę¹¹. Nawet zatem wykonywanie kilku rodzajów pracy będzie przemawiać za uznaniem, że mamy do czynienia z jednym stosunkiem pracy¹².

Swoboda kontraktowania

Zasada swobody umów może doznać ograniczeń wynikających z przepisów z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych. Konsekwencją powyższego jest przyjęcie w orzecznictwie poglądu, że istnieje skuteczna możliwość kwestionowania nawiązywania przez płatników składek dalszych w relacji do umowy o pracę stosunków prawnych z zatrudnionym, jeżeli te zmierzają do obejścia prawa. Podstawę do takiego działania stanowi art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 300 k.p.¹³ Przykładowo nieważna umowa zlecenia nie będzie rodzić stosunku zobowiązaniowego, ponieważ ten jest w całości realizowany w ramach stosunku pracy łączącego pracownika z podmiotem dominującym¹⁴. Natomiast, jak trafnie zauważył Sąd Najwyższy, o czynności prawnej, mającej na celu obejście ustawy, można mówić w sytuacji, gdy pozwala

⁷ P. Kuczma, *Konstytucyjna wolność pracy*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Przegląd Prawa i Administracji” 2016, CVII, s. 322.

⁸ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 23 czerwca 1999 r., sygn. K 30/98, LEX nr 37396.

⁹ W. Sołkiewicz, *Ograniczenia zasady wolności pracy*, „Pracownik i Pracodawca” 2020, t. 4, nr 1–2.

¹⁰ B. Gudowska, [w:] B. Gudowska, J. Strusińska-Żukowska (red.), *Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 2014, Legalis.

¹¹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 1997 r., sygn. I PKN 43/97, Legalis nr 30829.

¹² Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 1969 r., sygn. III PZP 1/69, Legalis nr 13885.

¹³ Zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 kwietnia 2014 r., sygn. I PK 241/13, LEX nr 1455193.

¹⁴ Zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2013 r., sygn. II PK 50/13, OSNP 2014 nr 9, poz. 129.

ona na uniknięcie zakazów, nakazów lub obciążeń wynikających z przepisu ustawy oraz co istotne, jedynie wtedy, gdy tylko z takim zamiarem została dokonana¹⁵. Takie umowy zawierane z innymi podmiotami niż płatnik składek są w konsekwencji uznawane za nieważne.

Przedmiotowe zagadnienie dotyczące możliwych ograniczeń swobody kontraktowania nie powinno być zatem analizowane wyłącznie na gruncie instytucji prawa prywatnego, bez odwołania się do samego charakteru prawa ubezpieczeń społecznych. Jak trafnie zauważa się w piśmiennictwie, stanowi ono odrębną gałąź prawa ze względu na przedmiot regulacji prawnej. Jego normy zostały wyodrębnione z prawa pracy w szczególności z uwagi na fakt, że ubezpieczeniami społecznymi zostało objętych szereg grup niepracowniczych¹⁶. Poszukiwanie cech, a także szczególnych właściwości przedmiotu prawa ubezpieczeń społecznych, pozwala również na odmienne spojrzenie, na gruncie tej dziedziny prawa, na instytucje wywodzące się z prawa prywatnego. W żaden sposób nie niweczy to ani też nie ogranicza ich cech i charakteru, ale umożliwia odrębną ich ocenę na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych. Jak trafnie podkreśla się w piśmiennictwie, owe wyodrębnienie (także z prawa administracyjnego) prawa ubezpieczeń społecznych stwarza możliwość lepszej ochrony pozycji socjalnej¹⁷, co powinno znajdować odzwierciedlenie również w praktyce stosowania prawa. Nie przekonują przy tym poglądy kreujące zjawisko upublicznienia prawa prywatnego, ponieważ regulacja rozciąga się, jeżeli chodzi o skutki, wyłącznie w zakresie prawa publicznego.

Chociaż trafnie wskazuje A. Brzozowski, że kierunkowym celem zmian w Kodeksie cywilnym było postawienie wyraźnej bariery dla oddziaływania na stosunki cywilnoprawne czynników administracyjnych, a w miejsce odgórnych i arbitralnych decyzji administracyjnych powinny zajmować właściwe dla prawa cywilnego czynności prawne¹⁸, to trudno jest przyjąć, że na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych mamy do czynienia ze stosunkiem cywilnoprawnym. Niezasadne wydają się być również próby poczytania tej oceny na gruncie prawa publicznego jako nieuprawnionej, motywowanej uregulowaniami prawa publicznego ingerencji w stosunki cywilnoprawne¹⁹. Trafny wydaje się być wręcz

¹⁵ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2006 r., sygn. II UK 51/05, OSNP 2006, nr 23–24, poz. 366.

¹⁶ T. Zieliński, *Ubezpieczenia społeczne pracowników*, Warszawa – Kraków 1994, s. 51.

¹⁷ Tak m.in. R. Pacud, *Przedmiot prawa ubezpieczeń społecznych*, „Opolskie Studia Administracyjno-Prawne” 2018, XVI, z. 3, s. 24.

¹⁸ A. Brzozowski, [w:] B. Godlewska-Bujok, E. Maniewska, W. Ostaszewski, M. Raczkowski, K. Rączka, A. Ziętek-Capiga (red.), *Między ideowością a pragmatyzmem – tworzenie, wykładania i stosowanie prawa. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Małgorzacie Gersdorf*, Warszawa 2022, s. 1075.

¹⁹ Ibidem.

wniosek, że to ścisłe odwzorowywanie charakteru instytucji prawa prywatnego może być niemożliwe do pogodzenia z zasadami prawa ubezpieczeń społecznych. To one mają bowiem węzłowe znaczenia przy dokonywaniu klasyfikacji na gruncie tej gałęzi prawa. Nie tylko możliwe zatem, ale i w pełni uprawnione będzie, mając na względzie zasady prawa ubezpieczeń społecznych, przyjmowanie odmiennego modelu interpretacji pojęć z zakresu prawa prywatnego.

Konstrukcja normatywna uznania za pracownika

Jak wskazano wyżej, w orzecznictwie został ukształtowany pogląd, że z jednym pracodawcą, przy wykonywaniu pracy tego samego rodzaju, może zostać zawarta tylko jedna umowa o pracę. W konsekwencji, pomimo wykonywania nawet kilku rodzajów pracy należy przyjąć, że mamy wciąż do czynienia z jednym stosunkiem pracy, który łączy strony. Za logiczną konsekwencję przyjętego w piśmiennictwie poglądu należy uznać zatem dodanie w art. 8 u.s.u.s. nowego ust. 2a. To odrębne rozwiązanie od możliwości kwestionowania w zakresie prawa ubezpieczeń społecznych przez organ rentowy umów rodzących skutki względem prawa ubezpieczeń społecznych na zasadzie art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 300 k.p. W konsekwencji pojęcie pracownika nie jest jednolicie rozumiane na gruncie prawa pracy i prawa ubezpieczeń społecznych²⁰, ponieważ w zakresie tej drugiej gałęzi prawa jest ono obszerniejsze. Należy przy tym podkreślić, że odmienna argumentacja nie zawiera wystarczająco przekonujących argumentów²¹, w szczególności w kontekście obowiązującego brzmienia art. 8 ust. 2a u.s.u.s., jak też celów przyjętych przez ustawodawcę.

W piśmiennictwie wskazuje się, że celem przedmiotowej noweli było uszczelnienie katalogu podmiotów podlegających obowiązkowi ubezpieczeń społecznych od umów cywilnoprawnych, ponieważ dochodziło do ich nadużywania w przypadku fikcyjnych umów zawieranych z własnymi pracownikami. Jak wskazuje M. Zieleniecki, posłużenie się przez ustawodawcę konstrukcją fikcji prawnej miało służyć zapobieżeniu wykorzystywaniu umów cywilnoprawnych celem obniżenia kosztów pracy²². W literaturze pojawiły się również krytyczne stanowiska. Wskazywano, że ustawodawca przyjął niejednolite kryterium

²⁰ A. Reda-Ciszewska, [w:] T. Bińczycka-Majewska, M. Włodarczyk (red.), *Współczesne problemy prawa emerytalnego*, Warszawa 2015, s. 248.

²¹ Odmienne stanowisko wyraził m.in. M. Ryłski, [w:] *Pracodawca jako płatnik składek za zleceniobiorców swego kontrahenta (art 8 ust. 2a u.s.u.s.). Uwagi polemiczne*, cz. 2, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2018, nr 4, s. 12–18.

²² M. Zieleniecki, *Problemy zakresu podmiotowego ubezpieczeń społecznych*, [w:] U. Jackowiak, A. Małak (red.), *Problemy ubezpieczeń społecznych. W 70-lecie istnienia Zakładu Ubezpieczeń Społecznych*, Wrocław 2004, s. 113.

różnicowania sytuacji prawnej osób świadczących pracę w ramach umów cywilnoprawnych²³ oraz że w sposób zbyt pojemny skonstruowano definicję pracownika. Powyższe w ocenie B. Wagner wiąże się z objęciem przymusowym ubezpieczeniem z tytułu różnych form zatrudnienia, któremu w przypadku braku analizowanej regulacji podlegałoby tylko z jednego tytułu ubezpieczenia oraz dodatkowo z umowy o dzieło, która co do zasady nie jest objęta obowiązkiem ubezpieczeń społecznych²⁴.

Ustawodawca przedmiotową nowelą wpisał się również w dorobek orzecznictwa. Trafnie wskazuje I. Jędrasik-Jankowska, że przedmiotowy przepis odnosi się do równoczesnego zobowiązania się pracownika wobec jednego pracodawcy do świadczenia pracy na podstawie stosunku pracy oraz umowy cywilnoprawnej. Na taki wypadek przewidziano w prawie ubezpieczeń społecznych uznanie za pracownika, tj. konstrukcję podlegania do ubezpieczeń społecznych osób, które chociaż nie są pracownikami w rozumieniu k.p., to w ramach danego stosunku prawnego podlegają do ubezpieczeń społecznych na tożsamych zasadach w stosunku do ubezpieczenia pracowniczego²⁵. Oczywistym celem takiej regulacji było zapobieżenie praktyce pracodawców do powielania umów o zatrudnienie z własnym pracownikiem w celu obejścia przepisów o czasie pracy oraz z zakresu ubezpieczeń społecznych.

Przepis ten jednakże nie ogranicza się tylko do przypadku, gdy pracownik zawarł dodatkowo z własnym pracodawcą umowę cywilnoprawną²⁶, ale znajdzie on zastosowanie również w sytuacji powstania tzw. trójkąta umów, tj. gdy jedna firma zawiera umowę zlecenia z pracownikiem drugiej, przy czym podmioty te łączy umowa o współpracy. Przedmiotowa regulacja stała się również przyczynkiem do powstania wątpliwości dotyczących określenia płatnika składek w przypadku, gdy została zawarta przez pracownika z osobą trzecią umowa cywilnoprawna przewidująca wykonywanie w jej ramach pracy na rzecz podmiotu, z którym pracownik pozostaje równocześnie w stosunku pracy²⁷. Zagadnienie to było przedmiotem uchwały Sądu Najwyższego z 2 września 2009 r.²⁸ Status

²³ K. Antonów, *Zakres podmiotowy obowiązkowego ubezpieczenia emerytalnego*, [w:] T. Bińczycka-Majewska (red.), *Konstrukcje prawa emerytalnego*, Kraków 2004, s. 102.

²⁴ B. Wagner, *Prawo pracowników do świadczeń z ubezpieczenia chorobowego*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2000, nr 5, s. 3.

²⁵ J. Jędrasik-Jankowska, *Pojęcia i konstrukcje prawne ubezpieczenia społecznego*, Warszawa 2009, s. 53.

²⁶ Wymaga podkreślenia, że jeszcze przed wejściem w życie art. 8 ust. 2 u.s.u.s. orzecznictwo traktowało dodatkowe umowy zawierane z własnymi pracownikami jako umowy uzupełniające umowę o pracę (zob. m.in. wyrok SN z dnia 30 czerwca 2000 r., sygn. II UKN 614/99, OSNAPiUS 2002, nr 1, poz. 23).

²⁷ M. Zieleniecki, [w:] K. Antonów (red.), *Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz*, LEX/el. 2024.

²⁸ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009 r., II UZP 6/09, LEX nr 514221.

płatnika składek na ubezpieczenia społeczne względem pracowników, także tych w rozumieniu art. 8 ust. 2a u.s.u.s., przysługuje pracodawcy. To na jego rzecz bowiem wykonuje pracę pracownik w ramach umowy zawartej z podmiotem trzecim²⁹. Jak wskazał w przywołanym wyroku Sąd Najwyższy, w przypadku ubezpieczonych, o których mowa w art. 8 ust. 2a, w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe należy uwzględnić również przychód z tytułu umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia albo umowy o dzieło. Należy zatem przyjąć, za przywołaną wyżej uchwałą Sądu Najwyższego, że przesłanką decydującą dla dokonania klasyfikacji o uznaniu za pracownika osoby świadczącej na podstawie umowy zlecenia na rzecz swojego pracodawcy jest w ramach tej umowy faktyczne wykonywanie pracy dla swojego pracodawcy, który uzyskuje jej rezultaty³⁰.

Węzłowe znaczenie dla interpretacji przywołanego wyżej przepisu mają jednakże kwestie terminologiczne. Jak trafnie wskazuje się w orzecznictwie³¹, ustawodawca posłużył się w art. 8 ust. 2a u.s.u.s. wyrazami „działać na rzecz” w odmiennym rozumieniu niż w języku prawnym. W tym ostatnim działanie na czyjąś rzecz dotyczy jedynie przypadku, gdy istnieje ważny stosunek prawny. W pojęciu tym z pewnością mieści się stosunek pracy, ponieważ do jego istotnych cech należy działanie na rzecz pracodawcy³², analogicznie wykonujący zlecenie również działa na rzecz zleceniodawcy³³. W orzecznictwie dostrzega się, chociaż nie należy podzielić tych wątpliwości, że kryterium to jest nieostre i wieloznaczne. Konsekwencją takiego rozumienia przepisu jest szczególna rola orzecznictwa sądowego, tj. wypracowania takiej wykładni omawianego przepisu, która będzie uwzględniać jego funkcję ochronną, z drugiej zaś nie będzie ograniczać zasady swobody działalności gospodarczej poprzez nakładanie dodatkowych obciążeń publicznych³⁴. Jak się wydaje, tak ukształtowana rola orzecznictwa postrzegana jest zbyt szeroko, prowadzenie polityki publicznej nie jest bowiem zadaniem sądu, a władz publicznych. Trudno też doprecyzować przepis w sposób bardziej szczegółowy, skoro po pierwsze, wykładnia językowa nie nastrocza nadmiernych trudności, a dodatkowo należy uwzględnić również złożony stopień stosunków

²⁹ Zob. również wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2010 r., sygn. I UK 259/09, LEX nr 585727 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 18 grudnia 2012 r., sygn. III AUa 1109/12, LEX nr 1240047.

³⁰ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009 r., sygn. II UZP 6/09, LEX nr 514221.

³¹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 18 grudnia 2012 r., sygn. III AUa 1031/12, LEX nr 1254347.

³² Zob. art. 22 k.p.

³³ Zob. art. 734 i nn. k.c.

³⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 9 listopada 2021 r., sygn. III AUa 280/20, LEX nr 3329703.

gospodarczych i możliwość pominięcia części z nich przy zbyt szczegółowej regulacji. Na marginesie należy zauważyć, że przedmiotowy pogląd nie wiąże się z kategorycznym odrzuceniem samego aktywizmu sędziowskiego i opowiedzenia się za skrajnym formalizmem. L. Morawski aktywizmem sędziowskim nazywa sytuację, w której sędzia podejmuje decyzję, która nie jest oparta na obowiązujących przepisach. W konsekwencji dokonuje wyboru, który nie został dokonany przez prawodawcę³⁵. Trafnie wskazał również B. Banaszak, że sądy, które wykazują postawę aktywistyczną, dokonują zbyt daleko idącej interpretacji norm konstytucyjnych³⁶, narzucając tym samym swój własny system wartości. Wykraczają zatem poza swoje uprawnienia, wchodząc tym samym w kompetencje ustawodawcy³⁷. W piśmiennictwie wskazuje się, że w części przypadków prawotwórstwo sądowe może być konieczne z uwagi na niską jakość stanowionego prawa. J. Trzcński podkreśla, że ma ono swoje umocowanie w obowiązującym prawie³⁸. Ten pogląd jednakże nie znajdzie zastosowania w zakresie prawa ubezpieczeń społecznych ze względu na jego specyfikę. Trafnie wskazuje Sąd Najwyższy, że brak jest podstaw prawnych do dokonywania wykładni rozszerzającej lub funkcjonalnej bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa ubezpieczeń społecznych. Wynika to z utrwalonego poglądu Sądu Najwyższego, że przepisy prawa ubezpieczenia społecznego mają charakter bezwzględnie obowiązujący. Powstaje zatem system prawa o charakterze ścisłym, zamkniętym. Nie ma zatem podstaw do dokonywania rozszerzającej wykładni tej grupy przepisów, w tym przy odwołaniu do podstaw aksjologicznych i zasad współżycia społecznego³⁹. Dodatkowo należy zauważyć, że zarówno w orzecznictwie, jak też w piśmiennictwie w większości akceptowana jest zasada prymatu wykładni językowej, tj. skupiającej się na literalnym brzmieniu przepisu. Jak trafnie zauważył Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów, wykładni językowej nie należy stosować w sytuacji, gdy jej wynik doprowadzi do absurdu albo do rażąco niesprawiedliwych lub irracjonalnych konsekwencji⁴⁰.

³⁵ L. Morawski, *Zasada trójpodziału władzy. Trybunał Konstytucyjny i aktywizm sędziowski*, „Przegląd Sejmowy” 2009, nr 4 (93), s. 65.

³⁶ O zagrożeniach związanych ze zjawiskiem aktywizmu sędziowskiego więcej [w:] G. Maroń, *Sędziowie jako „arbitrzy moralni” i „moralisci” na przykładzie wybranych orzeczeń sądów karnych*, „Prokuratura i Prawo” 2020, nr 10–11, s. 27 i nn.

³⁷ B. Banaszak, *Aktywizm orzeczniczy Trybunału Konstytucyjnego*, „Przegląd Sejmowy” 2009, nr 4 (93), s. 75.

³⁸ J. Trzcński, *Prawotwórcza funkcja sądów*, [w:] B. Banaszak, M. Jabłoński, S. Jarosz-Żukowska (red.), *Prawo w służbie państwu i społeczeństwu. Prace dedykowane Profesorowi Kazimierzowi Działosze z okazji osiemdziesiątych urodzin*, Warszawa 2012, s. 256.

³⁹ Zob. wyroki Sądu Najwyższego z 8 grudnia 2005 r., sygn. I UK 104/05, LEX nr 176313; z 25 września 2014 r., sygn. I UK 39/14, LEX nr 1566716 oraz z 22 stycznia 2019 r., sygn. II UK 537/17, LEX nr 2609476.

⁴⁰ Uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 1 marca 2007 r., sygn. III CZP 94/06, OSNC 2007, nr 7–8, poz. 95.

Niezależnie od powyższego należy zauważyć, że analiza dotychczasowego dorobku orzecznictwa, jak też piśmiennictwa, wyraźnie wskazuje, że celem zawierania z ubezpieczonymi dalszych poza stosunkiem pracy umów cywilnoprawnych, przy jednoczesnym faktycznym świadczeniu pracy z ich tytułu na rzecz pracodawcy, jest ograniczenie jego zobowiązań względem Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a także kosztów wynikających z przepisów prawa pracy (m.in. praca w godzinach nadliczbowych, finansowanie przez pracodawcę urlopów wypoczynkowych, etc.). To stanowisko znajduje pełne oparcie w orzecznictwie, gdzie podkreśla się, że zatrudnienie pracownika poza normalnym czasem pracy na podstawie umów cywilnoprawnych, przy pracach tego samego rodzaju, stanowi obejście przepisów o czasie pracy w godzinach nadliczbowych oraz przepisów dotyczących składek na ubezpieczenie społeczne⁴¹. Zawieranie dodatkowych umów odbywa się z inicjatywy samego pracodawcy, co stanowi zasadniczo jeden z warunków współpracy.

Na zagadnienie to warto spojrzeć również w perspektywie reguł konkurencji. Trafnie wskazuje M. Szymanowski, że nie zasługuje na aprobatę teza, że regulacja z art. 8 ust. 2a u.s.u.s. ma prowadzić do dyskryminacji przedsiębiorców kooperujących z podmiotami zatrudniającymi w ramach stosunków pracy wykonawców świadczących pracę u tych przedsiębiorców⁴². Zasadny wydaje się być wniosek przeciwny, a dodatkowo stosowanie przepisu ma pozytywny wpływ zarówno na przestrzeganie reguł konkurencji, jak też eliminuje nieuzasadnione korzyści podmiotów ograniczających w sposób nieuprawniony poziom ochrony socjalnej. Pracodawca, który stosuje takie działania celem ograniczenia zobowiązań z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, staje się bowiem bardziej konkurencyjny gospodarczo. Może zaoferować w wyniku obniżenia kosztów działalności niższe ceny, co powoduje, że powstaje nieuczciwa przewaga konkurencyjna z jego strony nad podmiotami, które działają w zgodzie z obowiązującymi przepisami. Aby obniżyć koszty pracy, wykorzystywane są różne dopuszczalne formy prawne działalności gospodarczej, w tym istnienia spółki zależnej, której jedynym wspólnikiem i udziałowcem jest spółka. Jak trafnie zauważył Sąd Apelacyjny w Katowicach, mając na względzie brzmienie art. 8 ust. 2a u.s.u.s., nie jest dopuszczalne wykorzystywanie przez spółkę istnienia spółki zależnej w sytuacji, w której jedynym wspólnikiem i udziałowcem jest sama spółka, gdzie jedyną rolą spółki zależnej jest uniknięcie, z pokrzywdzeniem zatrudnionych, obowiązku odprowadzenia należnych składek na sporne ubezpieczenia społeczne⁴³.

⁴¹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 1 września 2021 r., sygn. III AUa 608/21, LEX nr 3291763.

⁴² M. Szymanowski, *Problem płatnika składek w świetle art. 8 ust. 2a Ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych*, „Radca Prawny” 2021, nr 4, s. 43–68.

⁴³ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 6 czerwca 2013 r., sygn. III AUa 1922/12, LEX nr 1335640.

Wymaga bowiem podkreślenia, że optymalizacja zobowiązań z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne jest przede wszystkim niekorzystna dla samych pracowników. Nie są bowiem odprowadzane za nich należne składki na ubezpieczenia społeczne, co powoduje, że pogorszeniu ulega poziom ich ochrony ubezpieczeniowej na wypadek wystąpienia objętych ochroną ryzyk. Przełoży się to nie tylko na niższe świadczenia krótkoterminowe, ale także na długoterminowe, tj. wysokość emerytur i rent, a aktualne oszczędności z perspektywy świadczącego pracę nie są znaczące. Takie działanie ze strony pracodawcy ogranicza również należne przychody ze stosunku pracy. Jedynym podmiotem, który realnie zyskuje na optymalizacji oskładkowania, z wykorzystaniem podmiotów trzecich, jest zatem faktyczny pracodawca.

Praktyka stosowania przepisu art. 8 ust. 2 u.s.u.s.

Jak wskazano wyżej, przedmiotowa regulacja ma istotne znaczenie z punktu widzenia zarówno stabilności finansów systemu ubezpieczeń społecznych, jak też faktycznej realizacji prawa do zabezpieczenia społecznego. W piśmiennictwie sporo jest prac teoretycznych poświęconych wywodzonemu z ustawy zasadniczej prawu do zabezpieczenia społecznego. Warto jednakże poszerzać te rozważania o analizę kolejnych zakresów problemowych, gdzie jest ono faktycznie realizowane. Ubezpieczenie społeczne charakteryzują bowiem przymus, powszechność, wzajemność, obowiązek płacenia składek, roszczeniowy charakter świadczeń oraz samofinansowanie się⁴⁴, a zatem jednym z zadań ustawodawcy jest zmuszenie – nawet przy braku takiej woli – do uczestnictwa w systemie. Jeżeli system jest niespójny, zawiera wiele wyjątków, nie tylko niesie z sobą znaczący uszczerbek dla poziomu ochrony ubezpieczeniowej, ale również niweczy wysiłki podejmowane w celu przymuszenia do uczestnictwa w systemie. Jak wskazano wyżej, celem, który przyświecał ustawodawcy, było ograniczenie możliwości unikania obowiązku ubezpieczeń społecznych poprzez eliminację możliwości tworzenia pozornych zbiegów tytułów do ubezpieczeń społecznych. Praktyka orzecznicza, uwzględniając także koncepcję racjonalnego ustawodawcy, powinna również te cele uwzględniać. W tym kontekście należy zauważyć, że wystarczającą przesłanką do zastosowania art. 8 ust. 2a u.s.u.s. jest korzystanie przez pracodawcę z efektów pracy swojego pracownika, formalnie wynagradzanego przez podmiot trzeci. Regulacja ta nie daje jakichkolwiek podstaw do wywodzenia dodatkowych warunków. Gdyby bowiem wolą ustawodawcy było ich uwzględnienie, przedmiotowa regulacja zostałaby o nie uzupełniona.

⁴⁴ L. Garlicki, S. Jarosz-Żukowska, [w:] M. Zubik (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. II, wyd. II, LEX/el. 2016.

Proces stosowania prawa w sposób oczywisty jest jednakże związany nie tylko z postępowaniem prowadzonym przed organem, ale również z praktyką orzeczniczą. Specyfika spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych jest związana również z szerokim zakresem kontroli sprawowanej przez sąd powszechny. Bada on bowiem w toku postępowania słuszność decyzji wyłącznie w oparciu o przepisy prawa materialnego, ewentualne zaś uchybienia w toku postępowania administracyjnego pozostają właściwie poza jego zainteresowaniem. Kluczowe jest bowiem ustalenie istnienia przesłanek prawnych, stanowiących podstawę rozstrzygnięcia⁴⁵. Z tym poglądem koresponduje choćby stanowisko Sądu Apelacyjnego w Gdańsku⁴⁶, stąd też tak istotne jest – z punktu widzenia możliwości weryfikacji osiągnięcia celów założonych przez ustawodawcę – zbadanie linii orzeczniczej związanej ze stosowaniem analizowanej regulacji. W przedmiotowych orzeczeniach wskazuje się, że „finansowanie przez pracodawcę w jakikolwiek sposób wynagrodzenia z tytułu świadczenia na jego rzecz pracy przez pracownika na podstawie umowy zawartej z osobą trzecią przemawia za zastosowaniem⁴⁷” tego przepisu, w kolejnym zaś orzeczeniu wskazano również, że nie jest to przesłanka o przesądzającym charakterze, aczkolwiek brak takiego finansowania będzie przemawiał przeciwko zastosowaniu tego przepisu, o ile nie zostaną stwierdzone w danym stanie faktycznym dodatkowe okoliczności, które wskazują na działania sprzeczne z celami tego przepisu⁴⁸. Z tą linią orzeczniczą korespondują orzeczenia podkreślające wagę kryterium faktycznego pochodzenia środków na finansowanie wynagrodzeń pracowników dodatkowo zatrudnionych na podstawie umowy cywilnoprawnej⁴⁹. Kolejną przesłanką przemawiającą za zastosowaniem art. 8 ust. 2a u.s.u.s., która została wypracowana przez orzecznictwo, są powiązania o charakterze kapitałowym pracodawcy i usługodawcy. Faktycznie podmioty te w takim przypadku stanowią jedną ekonomiczną całość i nie ma wątpliwości w związku z tym, że mamy do czynienia z faktycznym wykonywaniem pracy na rzecz pracodawcy, chociaż jak wskazuje się w orzecznictwie konieczne jest wykazanie, że pomiędzy tymi podmiotami doszło do porozumienia⁵⁰. Na uwagę zasługuje również stanowisko Sądu Apelacyjnego w Katowicach, wskazujące, że pojęcie „wykonuje pracę na rzecz pracodawcy” obejmuje także wykonywanie przez pracownika umowy zlecenia zawartej z przedsiębiorcą sprzedającym towary jego pracodawcy, przy występujących

⁴⁵ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2010 r., sygn. akt I UK 238/09, LEX nr 577819.

⁴⁶ Zob. również wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 16 kwietnia 2013 r., sygn. akt III AUa 1599/12, LEX nr 1314699.

⁴⁷ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 lipca 2024 r., sygn. II USKP 16/24, Legalis nr 3104705.

⁴⁸ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 sierpnia 2023 r., sygn. II USKP 52/22, OSNP 2024, nr 4, poz. 44.

⁴⁹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2010 r., I UK 354/09, LEX nr 602211.

⁵⁰ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 sierpnia 2024 r., sygn. II USKP 30/24, Legalis nr 3111122.

powiązaniach natury osobowej lub kapitałowej, także w przypadku, gdy zakres jego obowiązków wynikających z umowy zlecenia jest odmienny od obowiązków związanych z zatrudnieniem pracowniczym, a miejsce wykonywania tej umowy cywilnoprawnej jest inne niż miejsce świadczenia umowy o pracę⁵¹.

Mając na względzie powyższe trudno uciec od zasadniczych wątpliwości związanych z wypracowaniem przez orzecznictwo dodatkowych przesłanek, koniecznych do zastosowania przepisu art. 8 ust. 2a u.s.u.s. Sąd Najwyższy w uchwale⁵² z 26 sierpnia 2021 r. wskazał, że im mocniejsze powiązania o charakterze kapitałowym, organizacyjnym, ekonomicznym i personalnym pomiędzy pracodawcą a podmiotem trzecim, zlecającym jego pracownikowi wykonywanie umowy cywilnoprawnej, tym łatwiej w danym stanie faktycznym uznać, że praca – chociaż formalnie świadczona w ramach odrębnej umowy cywilnoprawnej – to faktycznie była wykonywana na rzecz pracodawcy i w jego interesie. W ocenie tegoż Sądu sam fakt występowania tego rodzaju powiązań nie jest pozbawiony znaczenia dla oceny konkretnego stanu faktycznego. Dla takiej klasyfikacji nie będzie stanowić przeszkody fakt, że zakres obowiązków realizowanych w ramach umowy zlecenia może być odmienny od zakresu objętych umową o pracę, ponadto miejsce wykonywania umowy zlecenia i umowy o pracę może również nie być tożsame⁵³. W kolejnym z orzeczeń wskazano, że „samo uzyskiwanie jakichkolwiek korzyści przez pracodawcę z tytułu czynności wykonywanych przez pracownika na podstawie umowy zlecenia zawartej z podmiotem trzecim nie traktuje się w orzecznictwie jako kryterium decydującego o zastosowaniu art. 8 ust. 2a ustawy systemowej⁵⁴”. O ile pogląd ten faktycznie opisuje przyjętą linię orzeczniczą, to nie sposób doszukać się jakichkolwiek racji natury aksjologicznej za jego przyjęciem. Wypracowanie przez orzecznictwo dodatkowych, pozaustawowych przesłanek prowadzi w efekcie wręcz do naruszenia zasady powszechności ubezpieczeń społecznych oraz związanej z nimi konstytucyjnej gwarancji każdego obywatela do ubezpieczenia społecznego, dodatkowo niwecząc wysiłki podejmowane przez ustawodawcę. Sam brak należytego uzasadnienia i podbudowy aksjologicznej dla dominującego aktualnie kierunku orzeczniczego może być odczytywany jako bariera dostępu do prawa, gdzie wyroki mogą być oceniane jako arbitralne, niepoparte przekonującą argumentacją. Trudno bowiem dociec, z jakich przyczyn wspólne działanie przedsiębiorców, które wolne jest od więzi i porozumień formalnych, podjęte celem optymalizacji składowej, ma być wyłączone spod zastosowania art. 8 ust. 2a u.s.u.s. Taka praktyka prowadzi nie tylko do tworzenia nieuczciwej przewagi konkurencyjnej i wypychania z rynku tych podmiotów, które stosują obowiązujące

⁵¹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 26 października 2022 r., sygn. III AUa 860/18, LEX nr 3440727.

⁵² Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 sierpnia 2021 r., sygn. III UZP 6/21, OSNP 2022, nr 1, poz. 7.

⁵³ Ibidem.

⁵⁴ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2010 r., sygn. I UK 354/09, Legalis nr 317004.

przepisy, ale również godzi w prawo do zabezpieczenia społecznego. Analiza występowania więzi pomiędzy działającymi wspólnie celem optymalizacji składkowej podmiotami obrotu gospodarczego prowadzi wręcz do bardzo wątpliwych wniosków, uwzględniając również zasady doświadczenia życiowego, jakoby pomiędzy tymi podmiotami, które należą do małżonków, był możliwy brak przepływów finansowych.

Podsumowanie

Nowelizację art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych należy ocenić pozytywnie. Odpowiadała ona na potrzeby społeczno-gospodarcze, ale także sprzyja zapewnieniu stabilności Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Miała także silne zakorzenienie o charakterze aksjologicznym, eliminując nieuczciwe przewagi konkurencyjne związane z ograniczeniem prawa do zabezpieczenia społecznego kosztem ubezpieczonych. W tym stanie rzeczy trudno jest znaleźć uzasadnienie dla wypracowanej przez sądy powszechne i Sąd Najwyższy linii orzeczniczej, która znacząco niweczy efekty, które chciał osiągnąć ustawodawca. Występowanie poszczególnych więzi, które warunkują zastosowanie przepisu, w wielu przypadkach jest trudne do oceny. Przy sprawnej obsłudze prawnej, na którą mogą pozwolić sobie duże podmioty, zainteresowane optymalizacją kosztów składkowych, ich występowanie może być też skutecznie ukrywane albo ich znaczenie ograniczane. Takie rozwiązanie premiuje podmioty większe i silniejsze, o rozwiniętej strukturze korporacyjnej i powiązaniach gospodarczych, uderzając jednocześnie w małych i średnich przedsiębiorców, którzy takich możliwości nie mają. Obecny model z całą pewnością nie tylko nie pozwala zatem na osiągnięcie założonych efektów, a jego korektę należy uznać za konieczną. Nie przekonują także wywodzone z zakresu prawa prywatnego argumenty oparte na zasadzie swobody umów, ponieważ wyodrębnienie odrębnej gałęzi prawa, tj. prawa zabezpieczenia społecznego, uwarunkowane było jego odrębnością, także z uwagi na silne podstawy o charakterze aksjologicznym. W konsekwencji przyjęta w przedmiotowym zakresie praktyka wykładni przepisów nie może się ostać. Ingerencja ze strony ustawodawcy, celem jej skorygowania, nie będzie zasadna, przede wszystkim z punktu widzenia zasad techniki prawodawczej, skoro sam przepis jest prosty, jednoznaczny i niestwarzający nadmiernych trudności przy jego wykładni. Może być jednak zadaniem koniecznym, jeżeli w najbliższej perspektywie kwestionowana linia orzecznicza nie ulegnie zmianie. W takim przypadku ustawodawca powinien odwołać się do wypracowanych w orzecznictwie przesłanek pozaustawowych, wyraźnie odbierając im znaczenie dla wykładni przepisu. Sam proces wykładni nie może bowiem odbywać się w sposób dowolny, w oderwaniu od obowiązków, które zostały nałożone na

organy władzy publicznej, co wiązałoby się również z zawężeniem obowiązków i kosztów po stronie płatników składek. Taki pogląd znajduje pełne oparcie w piśmiennictwie, gdzie wskazuje się, że do zadań państwa należy nie tylko stworzenie systemu zabezpieczenia społecznego, ale także jego utrzymywanie i modyfikowanie, mając na względzie zmieniającą się sytuację społeczną i gospodarczą⁵⁵. Obowiązki wynikające z art. 67 ust. 1 ustawy zasadniczej nie ograniczają się tylko do państwa, ale wiążą również pracodawców i pracowników. W piśmiennictwie wskazuje się, że stanowią one zaliczkę na poczet przyszłych świadczeń indywidualnych, które są wypłacane z systemu zabezpieczenia społecznego. Pozostałe zaś ponoszone koszty tego rodzaju stanowią przejaw solidaryzmu społecznego⁵⁶.

Bibliografia

Literatura

- Antonów K. (red.), *Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz*, LEX/el. 2024.
- Banaszak B., Jabłoński M., Jarosz-Żukowska S. (red.), *Prawo w służbie państwu i społeczeństwu. Prace dedykowane Profesorowi Kazimierzowi Działosze z okazji osiemdziesiątych urodzin*, Warszawa 2012.
- Banaszak B., *Aktywizm orzeczniczy Trybunału Konstytucyjnego*, „Przegląd Sejmowy” 2009, nr 4 (93).
- Bińczycka-Majewska T., Włodarczyk M. (red.), *Współczesne problemy prawa emerytalnego*, Warszawa 2015.
- Bińczycka-Majewska T. (red.), *Konstrukcje prawa emerytalnego*, Kraków 2004;
- Jackowiak U., Malak A. (red.), *Problemy ubezpieczeń społecznych. W 70-lecie istnienia Zakładu Ubezpieczeń Społecznych*, Wrocław 2004.
- Jędrasik-Jankowska I., *Pojęcia i konstrukcje prawne ubezpieczenia społecznego*, Warszawa 2009.
- Kuczma P., *Konstytucyjna wolność pracy*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Przegląd Prawa i Administracji” 2016, CVII.
- Godlewska-Bujok B., Maniewska E., Ostaszewski W., Raczkowski M., Rączka K., Ziętek-Capiga A. (red.), *Między ideowością a pragmatyzmem – tworzenie, wykładnia i stosowanie prawa. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Małgorzacie Gersdorf*, Warszawa 2022.
- Gudowska B., Strusińska-Żukowska J. (red.), *Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 2014.

⁵⁵ M. Florczak-Wątor, [w:] P. Tuleja (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, wyd. II, Warszawa 2023.

⁵⁶ Ibidem.

- Maroń G., *Sędziowie jako „arbitrzy moralni” i „moralisci” na przykładzie wybranych orzeczeń sądów karnych*, „Prokuratura i Prawo” 2020, nr 10–11.
- Morawski L., *Zasada trójpodziału władzy. Trybunał Konstytucyjny i aktywizm sędziowski*, „Przegląd Sejmowy” 2009, nr 4 (93).
- Pacud R., *Przedmiot prawa ubezpieczeń społecznych*, „Opolskie Studia Administracyjno-Prawne” 2018, XVI, z. 3.
- Rylski M., *Pracodawca jako płatnik składek za zleceniobiorców swego kontrahenta (art 8 ust. 2a u.s.u.s.)*, *Uwagi polemiczne*, cz. 2, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2018, nr 4.
- Safjan M., Bosek L. (red.), *Konstytucja RP*, t. I, *Komentarz do art. 1–86*, Warszawa 2016.
- Szymanowski M., *Problem płatnika składek w świetle art. 8 ust. 2a Ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych*, „Radca Prawny” 2021 nr 4 (29).
- Tuleja P. (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, wyd. II, Warszawa 2023.
- Wagner B., *Prawo pracowników do świadczeń z ubezpieczenia chorobowego*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2000, nr 5/.
- Zieliński T., *Ubezpieczenia społeczne pracowników*, Warszawa–Kraków 1994.
- Zubik M. (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. II, wyd. II, LEX/el. 2016.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, Dz. U. z 2025 r., poz. 350.
- Ustawa z dnia 23 grudnia 1999 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 1999 r., nr 110, poz. 1256.
- Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy, t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1465.

Orzecznictwo

- Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 1969 r., sygn. III PZP 1/69, Legalis nr 13885.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 1997 r., sygn. I PKN 43/97, Legalis nr 30829.
- Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 23 czerwca 1999 r., sygn. K 30/98, LEX nr 37396.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2000 r., sygn. II UKN 614/99, OSNA-PiUS 2002, nr 1, poz. 23.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2005 r., sygn. I UK 104/05, LEX nr 176313.

- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2006 r., sygn. II UK 51/05, OSNP 2006, nr 23–24, poz. 366.
- Uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 1 marca 2007 r., sygn. III CZP 94/06, OSNC 2007, nr 7–8, poz. 95.
- Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009 r., sygn. II UZP 6/09, LEX nr 514221.
- Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2010 r., sygn. akt I UK 238/09, LEX nr 577819.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2010 r., sygn. I UK 259/09, LEX nr 585727.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2010 r., sygn. I UK 354/09, Legalis nr 317004.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 18 grudnia 2012 r., sygn. III AUa 1031/12, LEX nr 1254347.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 16 kwietnia 2013 r., sygn. akt III AUa 1599/12, LEX nr 1314699.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 6 czerwca 2013 r., sygn. III AUa 1922/12, LEX nr 1335640.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2013 r., sygn. II PK 50/13, OSNP 2014 nr 9, poz. 129.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 kwietnia 2014 r., sygn. I PK 241/13, LEX nr 1455193.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 września 2014 r., sygn. I UK 39/14, LEX nr 1566716.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2019 r., sygn. II UK 537/17, LEX nr 2609476.
- Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 sierpnia 2021 r., sygn. III UZP 6/21, OSNP 2022, nr 1, poz. 7.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 1 września 2021 r., sygn. III AUa 608/21, LEX nr 3291763.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 9 listopada 2021 r., sygn. III AUa 280/20, LEX nr 3329703.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 26 października 2022 r., sygn. III AUa 860/18, LEX nr 3440727.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 sierpnia 2023 r., sygn. II USKP 52/22, OSNP 2024, nr 4, poz. 44.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 lipca 2024 r., sygn. II USKP 16/24, Legalis nr 3104705.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 sierpnia 2024 r., sygn. II USKP 30/24, Legalis nr 3111122.

**The problem of being subject to social insurance
for performing work for one's own employer –
comments in the context of the construction
of Art. 8 section 2a of the Act on the social security system**

Summary

The article concerns the normative construction of recognition as an employee introduced by the legislator. This concept has been extended in the scope of social insurance law beyond the sphere of employment relationship. In the opinion of the drafter, the previously applicable provisions allowed to avoid the obligation to pay contributions even from the vast majority of income earned, which was not beneficial for employees. The subject of this work is the analysis of whether the purpose of the regulation indicated by the legislator was achieved by the amendment to the act, in particular taking into account the practice of applying the law shaped in the case law of common courts and the Supreme Court.

Keywords: employee, insured, employment, subordination, definition.